

Projev ministryně Jany Maláčové (ČSSD) na konferenci Československo 1918–1928: revoluce v sociálním zákonodárství

Vážený pane ministře,
vážený pane místopředsedo,
vážené dámy,
vážení pánové,

první republika nebyla rájem dělníků. Začínám tak schválně konferenci k úspěchům prvorepublikové sociální politiky, abych zvýraznila, co by nemuselo být samozřejmé. Že totiž za úspěchem v prosazování zákonů, které chránily práva zaměstnanců, nestála jakási dobrá víla přející československému dělnictvu.

Ona nestála ani za přijetím pravidel umožňujících státu aktivně zasahovat do trhu s byty nebo za zřízením systému veřejného pojištění pro případ nemoci, stáří a nezaměstnanosti, který se už velmi podobal našemu systému dnešnímu.

Významné úspěchy v rozšiřování sociální legislativy byly dány dlouholetou a důkladnou přípravou tehdejší sociálně demokratické strany a jejích odborů. Opozici proti zlepšení podmínek zaměstnanců oslabovaly obavy ze sociálního rozvratu po první světové válce – vztyčeným prstem tu byla revoluce v Rusku a pokusy o podobné revoluce v Bavorsku, Maďarsku nebo i na Slovensku. A v neposlední řadě si téma důstojných pracovních podmínek osvojila i mezinárodní politika.

Není náhodou, že v roce 1919 vznikla přímá předchůdkyně dnešní Mezinárodní organizace práce. A není náhodou, že i Versailleská mírová smlouva uvádí, že dosáhnout jednoty v pracovních podmínkách na celém světě je pouze „obtížné“ – nikoli nemožné. A přitom stanovuje za mezinárodně platný cíl kromě jiného:

- Přijetí osmihodinového pracovního dne nebo osmačtyřicetihodinového pracovního týdne,
- schválení nejméně jednoho volného dne v týdnu, a to pokud možno neděle,
- odstranění dětské práce a zajištění vzdělání pro mládež obojího pohlaví,
- a rovnou mzdu bez rozdílu pohlaví za práci se stejnou hodnotou.

To poslední se doposud nepodařilo prosadit.

Ani ne před měsícem jsme si připomínali konec první světové války, takže považuji za podstatné připomenout, že s jejím koncem nedošlo jen ke změnám hranic a pádu habsburské monarchie. Pád systémů odkazujících svou legitimitu k dávnému feudalismu umožnil rozsáhlou demokratizaci veřejného života. Do života prošlo volební právo žen – také dlouholetý cíl politiky sociální demokracie. A uplatnila se řada politických záměrů dělnického hnutí ještě z konce devatenáctého století.

Před necelými sto lety – 19. prosince 1918 – tak byl československým Národním shromážděním schválen i *zákon č. 91/1918 o osmihodinové pracovní době*. A neměnila se díky němu jen délka samotné pracovní doby.

Zákon stanovoval, že pravidla o délce pracovní doby budou nově platit i v dolech a hutích nebo pro lidi pracující v zemědělství. Zákon výslovně zakazoval, aby zaměstnavatelé dávali svým zaměstnancům práci domů a aby tak „uměle prodlužovali“ jejich pracovní dobu.

Jaký pokrok to byl, ještě více vynikne, když řeknu, že do schválení zákona o osmihodinové pracovní době byla zákonem stanovena přes třicet let pracovní doba v délce jedenáct hodin. A to ještě navíc jenom pro dělníky v továrnách. To, že Československá republika postupně stanovovala pravidla platná universálně, je velikou ukázkou modernosti, s jakou přemýšleli naši prvorepublikoví předchůdci.

Začala jsem historickým exkurzem, abych zdůraznila, že výkon první republiky ve zlepšení situace téměř všech skupin pracujících lidí byl obrovský. A že stejně obrovské problémy zůstaly:

- nuzná manufakturní práce v horských vesnicích, kam za dvacet let meziválečného státu žádná kontrola nedošla,
- dělnické kolonie i na předměstích Prahy, kde pod děravými střechami žily šesti-, osmi- i desítihlavé rodiny,
- systém podpory v nezaměstnanosti, jehož slabost ukázala velká hospodářská krize počátku třicátých let.

Nedostatečný rozsah naší sociální politiky byl také (a pouze také) důvodem, proč hitlerovský nacionální populismus dokázal významnou část českých Němců od podpory demokratické politiky k podpoře krátkodobých, násilných a v důsledku pouze tragických řešení vlastní neutěšené situace.

To je sice kapitola o desetiletí překračující rok 1928, kterým jsme se rozhodli téma naší dnešní konference vymezit. Všichni ale víme, že populisté ohánějící se národoveckými hesly jsou nejen v naší politice přítomni i dnes.

Dnešní konference má být oslavou úspěchů sociální politiky československého meziválečného státu. Proto mi dovoluňte zvláště přivítat všechny naše slovenské hosty. Nechci ale jen popisovat naše historické úspěchy.

Chci slyšet, jaké věci v oblasti sociální politiky můžeme prosazovat dnes. Jaké věci s tak razantním dopadem, jakou bylo zkrácení pracovní doby o tři hodiny denně nebo zřízení systému veřejného pojištění, máme podle vás prosadit.

- Myslíte si třeba, že rozšiřování zakázkové ekonomiky řízené digitálními platformami hrozí vytvořit systém manufakturní výroby? A jak reagovat na úbytek počtu lidí živících se v klasickém pracovním poměru?
- Souhlasíte, že je třeba znovu zkrátit pracovní dobu? A pokud ano, je podle vás lepší zkrátit pracovní dobu každý den v poměru stejně nebo ji zkrátit třeba o půl dne v týdnu?
- Pokud dnes v České republice pracuje za úplatu kolem šedesáti procent lidí, má cenu usilovat o zvyšování zaměstnanosti?
- A není na místě kromě srovnávání výše mezd mezi muži a ženami začít srovnávat také výše mezd mezi regiony, státy a zaměstnavateli?

Vážené dámy,
vážení pánové,

jsem ráda, že se můžeme na naší konferenci potkat zde, v prostorách Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a děkuji panu místopředsedovi Tomáši Hanzelovi za udělení záštity tomuto shromáždění.

Jsem ráda, že naše pozvání přijal ministr práce, sociálních věcí a rodiny Slovenské republiky pan Ján Richter, a i jeho zde velmi srdečně vítám.

Vám všem ostatním děkuji, že jste dnes dorazili a těším se na závěry našeho společného jednání.

Tiskové oddělení MPSV